

Column

Rauw en echt

Jeanne d'Arc en
Roy Lichtenstein,
Parijs, 2025.
Fotografie: Jos
van der Pol

Ik zag *Sinners*, een overdonderende, kleurrijke en meeslepende film, waarin regisseur Ryan Coogler uithaalt naar de commodificatie van kunst en kunstenaars. Daarbij wordt de waarde van kunst stevast uitgedrukt in geld in plaats van in artistieke of maatschappelijke waarde. In hoeverre kan het echte en rauwe met winst verkocht worden? Dit is de centrale vraag in de film, waarin Sammy, een talentvolle blueszanger, de sterren van de hemel zingt: zijn blues snijden door de ziel. In een verlangen om op te gaan in de saamhorigheid en verbondenheid die zijn muziek creëert, wil een gemeenschap van vampiers de kracht van Sammy's kunst bezitten en beheersen. De bluesmuzikant, talentvol, maar ook eenzaam en kwetsbaar, wordt de bescherming van de gemeenschap beloofd als hij zich overgeeft aan de vampier: Sammy zal dan voor eeuwig vrij zijn van verdeeldheid, vooroordelen en bedreiging. Maar die gemeenschap heeft wel een groot nadeel: een ontembare honger naar steeds meer zielen en oneindig meer volgelingen, verenigd in een eenvormigheid van geweld.

Sammy verkoopt zijn ziel – zijn kunst – niet. Hij kijkt wel uit. Hij ziet in dat de vampiers nooit zullen krijgen waarnaar ze zo hunkeren. Want hoe onsterfelijk ze ook zijn, het ontbreekt hen aan fundament, ze zijn wortelloos. En Sammy wil niet wortelloos zijn. Hij wil het leven zelf zijn. Vampiers geloven dat ze cultuur kunnen absorberen door er flink in te bijten. Maar een leger van niet-levenden is onmenselijk. Zij zijn dan misschien wel verleidelijk, maar ze zijn zonder lichaam, zonder moreel, zonder gevoel, en daarom ongenaakbaar, eeuwig gevangen in steriliteit, in de illusie van verbondenheid. Ondertussen bouwen fragiele, vluchtige, feilbare, eindigende mensen iets eeuwigs op door middel van in cultuur verbonden gemeenschappen. Een mens is vatbaar voor dwaling, twijfel, pijn en dood.

En toch, lijkt *Sinners*-regisseur Coogler met zijn film te stellen, weerstaat de cultuur die mensen voortbrengen altijd de commodificatie

Liesbeth Bik

en regenereert zij sneller dan zij kan worden geconsumeerd. Echte, pure muziek zoals de blues ontstaat als deel van een cultuur waarin traditie en geest evolueren. Macht en geld zullen altijd proberen om creativiteit te onttrekken, maar cultuur kan niet gedood worden. Ze is veerkrachtig. Ze verandert voortdurend. Ze leeft voort en dat is haar kracht. Omdat risico's omarmen weerbaar maakt.

Totalitaire controle

Het is misschien goed om maar weer eens in herinnering te brengen dat George Orwell al in 1949 met zijn dystopische toekomstroman *1984* waarschuwde voor de opkomst van een totalitaire regering en het ontstaan van een politieke cultuur waarin taal alleen dient om propaganda te communiceren, en waarin autocratische beweringen de werkelijkheid vervormen en manipuleren. Hij noemde dit soort taal *Newspeak*, waarvan de belangrijkste leuzen ('Oorlog is vrede', 'Vrijheid is slavernij', en 'Onwetendheid is kracht') gecombineerd worden met totalitaire controle over alle levenssferen ('Big Brother is watching you') om zo de ultieme fordistische samenleving te produceren. Daarin wordt een eindeloze replicatie van gelijkenissen vermomd als verschil. In zo'n samenleving zou ook de gewelddadige vampierengemeenschap van *Sinners* floreren. Wat de figuur van de vampier ons vandaag te vertellen heeft over uitsterven en overleven in een periode van steeds sneller verlopend verval, kun je vergelijken met de destructieve manier waarop wij mensen de aarde bewonen, of beter gezegd: uitwonen. Wij zijn de vampiers; we grossieren in exploitatie en extractie.

Misschien helpt die vergelijking om de onmenselijke wreedheid van het voortdurende geweld in te zien... door het invoelbaar te maken. Wanneer betalen we de rekening? Hoe betalen we onze collectieve schuld af aan de wereld? In een tijd waarin de gemeenschap en de collectieve verantwoording in de uitverkoop zijn, wordt de cultuur opgeroepen

Sinners (2025),
geregisseerd door
Ryan Coogler.
Courtesy van
Warner Bros.
Pictures

de daardoor gecreëerde leegte op te vullen. Maar als de verloren geraakte gemeenschap door kunst en cultuur gelijmd moet worden, moet die wel omarmd worden door diezelfde gemeenschap. Cultuur overleeft door maken en doorgeven; niet alleen als een hapklare oplossing voor een eerder gecreëerd gemis. Als samenleving zullen we ons steeds moeten afvragen: wat is er eerder gebeurd waardoor we nu zoveel leegte ervaren? Wat is cultuur? Welke ruimte geven wij aan cultuur en hoe? En vooral: wat willen we echt? Daarom is het een goed idee om steeds weer, in scholen, buurthuizen, in musea, op straat, op pleinen, thuis, in ziekenhuizen en gevangenissen, overall, cultuur te maken en door te geven, om mee en van te leven, om van te houden, en om te verafschuwen. Rauw en echt. Doorleefd en frivol. Want als je niet met cultuur in aanraking komt, zul je het ook niet dragen. •

Liesbeth Bik
is beeldend kunstenaar en
voorzitter van de Akademie
van Kunsten. Fotografie:
Jos van der Pol